

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ПРАВИЛА И МЕТОДИКИ

ЗА МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ И ПОСЛЕДВАЩА
ОЦЕНКА ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО
НА ПОЛИТИКАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА
НА ОБЩИНА КАСПИЧАН

гр. Каспичан - 2014 г.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективно партньорство при разработване, изпълнение и мониторинг на общински политики в Каспичан“, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, Договор № 13-13-88 от 13.11.2013 г.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

II. ОСНОВНИ ДЕФИНИЦИИ

III. ОСНОВНИ КОМПОНЕНТИ НА СИСТЕМАТА ЗА МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПОЛИТИКАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

IV. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

V. ОБЕКТИ И СУБЕКТИ НА МОНИТОРИНГА

VI. УЧАСТИЕ НА ПАРТНЬОРИТЕ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ ОТ ПРОВЕДЕНО ОБЩЕСТВЕНО КОНСУЛТИРАНЕ

VII. ПРАВИЛА И МЕТОДИКИ ЗА МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ И ПОСЛЕДВАЩА ОЦЕНКА ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

VIII. ПРОЦЕДУРИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

IX. КЛЮЧОВИ ИНДИКАТОРИ ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

X. ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Разработването и въвеждането на правила и методики за мониторинг, контрол и последваща оценка при изпълнението на конкретни политики е задължение на органите, компетентни да ги изпълняват. В тази връзка Община Каспичан инициира разработването на правила и методики за мониторинг и контрол на няколко свои политики, в това число на политиката за развитие на туризма, в рамките на проект: Ефективно партньорство при разработване, изпълнение и мониторинг на общински политики в Каспичан, финансиран по ОП „Административен капацитет” (ОПАК), приоритетна ос I „Добро управление”, подприоритет 1.3. „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики”, бюджетна линия BG051PO002/13/1.3-07, Договор № 13-13-88 от 13.11.2013 г.

Туризмът е водеща индустрия в много страни и се налага като най-бързо развиващ се икономически сектор по отношение на валутните приходи и разкриване на нови работни места. Той е най-големият източник на приходи от износ и същевременно най-важният фактор в платежните баланси на значителна част от националните икономики в света. Развитие на туризма стимулира инвестиции в инфраструктурите, създава приятелски межкултурни връзки и като цяло допринася за подобряване условията на живот на местното население.

Община Каспичан има изключително висок, но не добре използван потенциал за развитие на туризъм - богато културно-историческо наследство и редица природни забележителности: първата българска столица Плиска, част от НИАР „Мадара”, скални образувания в с. Кюлевча, условия за селски туризъм, лов, риболов, скално катерене и др. В същото време през последните години безработицата в общината нараства, икономическата криза се задълбочава, липсват инвестиции и не се създават нови работни места. Това е причината Общината да се насочи към туризма, като сфера, в която има възможности и потенциал за развитие, за да се привлекат инвестиции и генерират приходи за местното население. Общинската администрация се нуждае от целенасочена политика и ясна стратегия за развитие на туристическия сектор.

Политиката за развитие на туризма се регламентира в общинска Стратегия за развитие на туризма, която се разработва в съответствие с изискванията на Закона за туризма и трябва да бъде съобразена с Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма в България и Общинския план за развитие на община Каспичан.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Осъществяването на публичните политики е свързано с множество проблеми и редица рискове. Задачата е те да се идентифицират и да се вземат предвид, като се използват подходящите методи и инструменти за събиране, анализ и предоставяне на оперативна значима информация, предназначена за тези, които вземат решения. За да бъдат ефективни, мониторингът, контролът и оценката е желателно да се осъществяват още в ранните етапи на работата по съответната политика и да продължат като постоянен процес по време на реализацията ѝ до извършване на заключителната оценка за нейното прилагане и изпълнение.

Основната цел на мониторинга е да контролира ефикасността на административния процес, а чрез оценката се предоставя информация за ефективността и устойчивостта на дадена политика. Смесът на мониторинга и оценката на публичните политики е да се прецени дали и доколко, чрез изпълнението им е възможно да се повиши качеството на живота, благосъстоянието и възможностите за просперитет на гражданите. В допълнение, мониторингът и контролът на публични политики дават възможност на управляващите да формулират приоритети за развитие и същевременно дават отговор на ключови въпроси, които имат значение за вземащите решения, заинтересованите страни и гражданите.

Мониторингът и оценката са взаимосвързани инструменти, които се използват за целите на управлението - осъществяване на контрол и вземане на управленски решения относно продължаването, изменението, допълването или прекратяване изпълнението на съответната политика. Мониторингът и контролът имат важно значение за качествено и ефективно изпълнение на стратегическите документи на общината. Те подпомагат управленските органи да преценят въздействието от изпълняваните местни политики и да подобрят процеса на планиране, като отчитат както постигнатия напредък, така и негативните ефекти. Чрез тях се подобрява прозрачността в процеса на прилагане на политики, повишава се отговорността на властите пред широката общественост и се насърчава участието на заинтересованите страни при реализирането на конкретни политики. Изготвянето и използването на инструменти за мониторинг на политиките за развитие гарантират приложимост и ефективност на процеса на вземане на решения, основан на периодична и систематична оценка на ресурсите, дейностите и резултатите.

Публичните политики се разработват и прилагат чрез нормативни и ненормативни актове и свързаните с тях общи и индивидуални административни актове, концепции, програми и стратегии.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Целта на настоящия документ е да предостави общи насоки, методики, правила и процедури, както и да подпомогне представителите на Община Каспичан, в това число - Общинската администрация и Общинския съвет, при планирането, подготовката и провеждането на мониторинг и контрол на изпълнението на политиката за развитие на туризма в общината.

Целта на политиката за развитие на туризма е да се повиши привлекателността на община Каспичан и да се превърне в популярен и посещаван туристически център, чрез целенасочено и функционално използване на историческите, природните и антропогенните дадености на района и с подходящ маркетинг да се утвърди като туристическа дестинация в България, страните от Европейския съюз и други чуждестранни пазари.

За да бъде устойчива политиката за развитие на туризма следва да се планира стратегически от Общината съвместно с партньорите от обществения и частния сектор. Изпълнението ѝ трябва да се осигурява от обществения, частния, неправителствения сектор и гражданите в зависимост от способностите и силните страни на всеки участник.

Настоящите правила и методики са насочени към създаване на системен подход за участие на местната власт и органа на местно самоуправление в община Каспичан в сътрудничество с гражданите, неправителствени организации, търговски дружества, сдружения, обществени съвети и общинската администрация за оптимизиране на процесите на стратегическо планиране и въвеждане на механизми за разработване и ефективно управление на политиката за развитие на туризма.

Местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение. Законът за местното самоуправление и местната администрация (чл.17) определя основните сфери на компетенции на местната власт в които гражданите участват в управлението на общината както чрез избраните от тях органи, така и непосредствено чрез референдум и общо събрание на населението. Местен референдум и общо събрание на населението се свикват и произвеждат при условия и по ред, определени със закон. Разходите за произвеждането на местен референдум и общо събрание на населението се поемат от общинския бюджет

Основните политики от местно значение и от компетенциите на местната власт в които закона определя правота и реалната възможност на гражданите да участват при формиране на решения са:

- общинското имущество, общинските предприятия, общинските финанси, данъци и такси, общинската администрация;

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективно партньорство при разработване, изпълнение и мониторинг на общински политики в Каспичан”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, Договор № 13-13-88 от 13.11.2013 г.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- устройството и развитието на територията на общината и на населените места в нея;
- образованието;
- здравеопазването;
- културата;
- благоустрояването и комуналните дейности;
- социалните услуги;
- опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси;
- поддържането и опазването на културни, исторически и архитектурни паметници;
- **развитието на спорта, отдиха и туризма.**

За да има добро партньорство между местната власт и гражданското общество при формиране на всички местни политики, трябва да има правила и процедури, които да се прилагат и спазват.

Нормативно политиката за развитие на туризма се регламентира от: Закон за туризма, Закон за културното наследство, Закон за защитените територии, Закон за регионалното развитие, Закон за местното самоуправление и местната администрация, Закон за общинската собственост, Закон за местните данъци и такси, Закон за защита на потребителите, Закон за концесиите, Закон за опазване на околната среда, Закон за устройство на територията, Закон за здравето и редица Наредби, Правилници и др. подзаконовни нормативни актове. Те в голяма степен обуславят и необходимостта от мониторинг, контрол и последваща оценка на плановете и програмите, определящи тази политика.

Необходимо е добро познаване на нормативната база, защото:

1. Общинските политики, както всички публични политики се разработват в съответствие със законовите и подзаконовите актове за развитие на отделните стопански и нестопански дейности и отрасловите стратегии.
2. Общинските политики се прилагат чрез приети от Общинския съвет стратегии, програми, планове, концепции, наредби и с индивидуални административни актове на Кмета на общината.

II. ОСНОВНИ ДЕФИНИЦИИ

За целите на настоящите правила и методики понятието „**мониторинг**“ се определя като:
„дейност по систематичното и непрекъснато събиране, анализ и използване на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

информация с цел управленски контрол, идентифициране и предприемане на корективни действия при прилагането на политиката за развитие на туризма”.

Целта на мониторинга е предоставянето на ключова информация за осъществения напредък на компетентните органи, отговорни за изпълнението и контрола на публичните политики.

Мониторингът се осъществява на всички равнища на административна дейност. При него се използват както официални доклади, така и неофициални съобщения, като акцентът може да се постави върху:

- използваните ресурси/вложенията (мониторинг на вложените ресурси);
- планираните дейности и/или осъществяваните процеси (мониторинг на изпълнението);
- получените крайни/непосредствени резултати (мониторинг на резултатите).

Целта е да се коригират отклоненията от поставените задачи като по този начин се подобри осъществяването на съответната политика и се улесни по-нататъшното развитие на процеса.

Мониторингът/наблюдението се свързва с една от значимите управленски функции - оценката и контрола при планиране и управление на програми и проекти, поради което е важен инструмент за ефективното управление. Терминът мониторинг има латински произход (monitoring) и означава системно наблюдение на даден процес с цел фиксиране на съответствие или несъответствие на резултатите с първоначално планираните.

Мониторингът на общинските политики, програми и проекти е насочен към повишаване равнището на информационно обслужване на управлението и към подобряване на качеството и ефективността в партньорството между общинската администрация и структурите на гражданското общество. Основната му цел е да осигурява надеждна обратна информация за състоянието на наблюдавания обект/субект/политика с оглед формиране на правилни управленски решения.

Чрез мониторинга се цели да се предостави на компетентния орган и неговия екип, както и на главните заинтересовани страни, ранна информация за напредъка - или липсата на напредък - по постигането на резултатите. По време на мониторинга се набират количествени и качествени данни за ежедневиия процес по прилагането на конкретна политика, като напредъкът към

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

текущия момент се сравнява с първоначалните очаквания, за да се определят евентуалните необходими корективни действия.

Мониторингът и оценката на публични политики и стратегически документи са инструменти на доброто управление. Те са неотделима и значима част на процеса на вземане на решения и управление на цялостния цикъл на разработване, прилагане и оценяване на обществените политики. Те създават и гарантират:

- **Ефективност и ефикасност на политиките** и изграждането на стратегическа визия - институциите постигат резултати, адекватни на обществените нужди, като наличните ресурси се използват по най-добрия начин. Лидерите и обществеността изграждат широка и дългосрочна перспектива за добро управление и развитие.

- **Подобрение на качеството на изпълнението** на публичните политики, постиганите резултати, създаваните продукти и предоставяните услуги. Подобрява се и се развива капацитетът на всички институции, организации и техните мрежи, ангажирани с реализацията на политиките.

- **Отчетност** - отговорите на въпроса до каква степен политиките постигат своите цели, доколко рационално са използвани публичните ресурси, какви са обществените въздействия. Отчетността дава възможност на всички заинтересовани страни - социално-икономически партньори - да преценяват степента, в която техните интереси са защитени.

- **Отговорност на управлението** - политиките и служителите в публичния сектор правят публични резултатите от упражняването на своите правомощия, вземат мерки при разминавания между планирани и получени резултати, поемат отговорност за грешки и некомпетентност.

- **Прозрачност на управленските процеси** - информацията за процедурите и отговорните институции са достъпни за заинтересованите страни и обществеността, каналите за комуникация между заинтересованите страни и публичните власти са отворени.

Механизми за гражданско участие - активните граждани получават възможност да участват във вземането на решения за реализацията на публичните политики или необходимостта от тяхната промяна.

Съгласие - общественият дебат позволява съгласуване на различни интереси и постигане на съгласие и подкрепа за реализацията на публичните политики. В процеса на мониторинга и оценяването на публичните политики заинтересованите страни получават възможност за влияние

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

върху тях, което води до мобилизация и координация на обществените действия на различните заинтересовани страни.

Резултатите от мониторинга и оценките подпомагат разработването на мерки и инструменти за развитие на обществените политики.

Мониторингът може да е вътрешен, външен, или "смесен" - когато се използва външен мониторинг, за да се проверят резултатите от вътрешен мониторинг.

Вътрешният мониторинг се извършва от служителите в съответната администрация.

При него се акцентира върху разпределението на наличните ресурси, разходването на отпускнатите средства, изпълнението на задачите, спазването на сроковете, възникването на непредвидени обстоятелствата, предлагането на уместни промени, внасянето на своевременни корекции, както и върху установяването на действителния напредък в прилагането на определена политика (програма, проект) в дадена област.

Вътрешният мониторинг трябва да е ежедневна дейност на експертите, определени от компетентния орган, осъществяващ прилагането.

Външният мониторинг се възлага от компетентния орган на външни за съответната администрация експерти. Той създава допълнителна сигурност по отношение на независимостта, откритостта, обективността и прозрачността при оценката на междинните и крайните резултати. Специално внимание се обръща на точното съответствие с приетите правила и на ефективното усвояване на финансовите средства.

Мониторингът на общинската политика за развитие на туризма е един от основните инструменти на доброто управление при упражняването на местното самоуправление и затова той трябва да се разглежда като неразделна част от процеса на вземане на решения и управление на цялостния цикъл на разработване и изпълняване на тази политика.

Ключов елемент от мониторинга е систематизирането на определена информация свързана с факторите на въздействие върху обекта на политиката за развитие на туризма. Независимо от това дали факторите са вътрешни или външни, настъпилите промени в техните стойности са определящи за хода и изпълнението на тази политика.

Мониторингът се базира на възможността за правилно планиране и осигуряване на адаптивност на политиката за развитие на туризма, с цел оптимизиране въздействието на вътрешните фактори и съобразяване инструментите на политиката със състоянието и величината на външните. В този контекст той следва да се възприема преди всичко като вътрешно-присъща

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

управленска функция, изведена на публично ниво, тъй като общинската политика за развитие на туризма е ориентирана към осигуряване на качествена жизнена среда на населението.

Основната задача за постигане на целта на мониторинга върху политиката за развитие на туризма е да се следят и измерват постигането на нейните цели, в хода на изпълнение и при необходимост да се направят своевременни промени в подхода (начина) на нейното изпълнение.

Контролът е реализиране на проверка за изпълнение на общинската политика за развитие на туризма, както и предприемане на мерки за подобрене, съобразно получените резултати. Функционално-контролните функции са ориентирани в посока на осигуряване законосъобразността и целесъобразността на инструментите на политиката за развитие на туризма, които две функционални направления се допълват взаимно.

Спецификата на политиката за развитие на туризма предполага:

- законосъобразността да се контролира преди всичко от субекти в Общината.
- целесъобразността чрез допълнителен контролен субект в лицето на представители на заинтересованите страни, което е абсолютно задължително и целево необходимо.

Контролът като основна функция на системата за управление има за цел да създаде условия за подобряване работата на общинската администрация и за формулиране на правилни управленски решения във връзка с изпълнението на политиката. Предвид разпределението в обхвата на работа и функционалните задачи, присъщи на контрола, неговата основна задача е свързана с осигуряване на законосъобразност при изпълнението на политиката за развитие на туризма, както и целесъобразност, изразяваща се в процеса на детайлизирано проследяване работата по изпълнение на ангажиментите на длъжностните лица по тази политика.

Последващата оценка на политиката за развитие на туризма е заключителната фаза на интервенцията „Оценка“ от инструмента „Мониторинг“. Тя е процес и краен резултат от измерване на количествени и качествени характеристики на разработените документи и тяхното изпълнение на база предварително определени изисквания за постигане на определени резултати, за въздействия върху местните общности, за удовлетворяване потребности чрез специално събрана и анализирана информация.

Важно е да се подчертае, че последваща оценка трябва да е независима. Резултатите от нейното изпълнение са изходна база за разработване и структуриране на политиката в нейната следваща фаза или планов период. Основните компоненти на последваща оценка на общинската политика за развитие на туризма са:

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективно партньорство при разработване, изпълнение и мониторинг на общински политики в Каспичан“, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, Договор № 13-13-88 от 13.11.2013 г.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1. Преки резултати от провеждане на политиката за развитие на туризма.

В рамките на самата последваща оценка на изпълнението на политиката за развитие на туризма, от субектите на вътрешния мониторинг се осъществяват бързи оценки на индикаторите, чрез метода „матрица на индикаторите“. Този метод сформира необходимата база данни за реална и обективна преценка степента на постигане на количествените цели от изпълнение на политиката. Наличието на попълнена матрица на индикаторите към датата на приключване изпълнението на политиката за развитие на туризма се явява инструмент на последващата оценка, който дава рамката на обективното количествено оценяване на резултатите от провежданата политика и на прилаганите от нея инструменти.

2. Въздействие върху обекта на общинска политика за развитие на туризма.

Като компонент на оценката, въздействието се отнася до обективни характеристики на обекта на политиката за развитие на туризма, от една страна и субективното възприятие на резултатите от изпълнението на политиката от страна на пряко заинтересованите страни. За измерване въздействието на политиката за развитие на туризма се прилагат статистически и социологически инструменти, базирани на методите за мониторинг описани по-горе.

3. Причинно-следствени връзки между преките резултати и полученото въздействие, в т.ч. изводи и препоръки за формулиране на следваща фаза на политиката за развитие на туризма. Причинно-следствената връзка може да бъде статистически значима или не. И в двата случая изводите са важни от гледна точка продължаващата фаза или период на изпълнение на политиката за развитие на туризма и определянето на съответните показатели като значими и/или спомагателни в рамките на нейното планиране.

Последващата оценка, в този смисъл е и своеобразна подготовка за изпълнение на следващия етап на политиката, доколкото дори тя може да не е формулирана като изричен документ, обхватът и предметът на политиката не се променя.

В следващата таблица е представена взаимовръзката между съдържанието на трите термина - МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ И ПОСЛЕДВАЩА ОЦЕНКА:

МОНИТОРИНГ	КОНТРОЛ	ПОСЛЕДВАЩА ОЦЕНКА
<ul style="list-style-type: none"> Текущо изпълнение Фактори на вътрешната среда Фактори на външната среда Адаптивност на политиката 	<ul style="list-style-type: none"> Законосъобразност на изпълнението Целесъобразност на изпълнението 	<ul style="list-style-type: none"> Краен резултат от изпълнение на политиката Въздействие върху обекта на политиката

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

III. ОСНОВНИ КОМПОНЕНТИ НА СИСТЕМАТА ЗА МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПОЛИТИКАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

Въпреки голямото разнообразие от методи и подходи за реализация на дейностите по мониторинг на изпълнението на политики, всяка една система за мониторинг следва да съдържа няколко основни компонента:

1. Очаквани резултати

От особена важност за успешното и ефективно осъществяване на дейностите по мониторинг на изпълнението е ясното и прецизно дефиниране на очакваните резултати от изпълнението на конкретна политика за развитие. Органът отговорен за изпълнението на съответната политика следи, още на етап планиране, да дефинира ясно желаният ефект - очакваната промяна в състоянието на територията (вкл. преки и косвени ефекти), в резултат на реализацията на конкретните дейности по изпълнение на политиките за развитие.

2. Ключови индикатори за мониторинг

За да се проследи напредъка по изпълнението на конкретната политика и постигането на дефинираните очаквани резултати следва да се разработи и приложи система за измерване на изпълнението въз основа на набор от ключови показатели/индикатори.

Заинтересованите страни (социални партньори, представители на местния бизнес, неправителствени организации, браншови организации и др.) би трябвало да участват в избора на показатели.

Индикаторите за наблюдение и оценка на реализацията на общинската политика за развитие на туризма следва да са формулирани най-малко в следните три категории:

- **Индикатори, произтичащи от очакваните резултати**, с които ще се измерват положителните изменения в средата с пряк принос за повишаване качеството на живот;
- **Индикатори, свързани с използваните ресурси**, при което се отчита синергичният ефект;
- **Индикатори, свързани с въздействието върху развитието на територията.**

Индикаторите следва да бъдат:

- ясно определени;
- възможно най-опростени;
- ограничени на брой;
- количествени (за измерване на ефикасността) или качествени (за измерване на динамичната устойчивост чрез оценка на нагласите и поведението);

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- основаващи се на детайлизирани данни;
- определени с участието на заинтересованите страни.

3. Източници на информация, методи и периодичност на събиране на информация

Изборът на надеждни и добре анализирани индикатори следва да се основава на разнообразни източници. Системата за мониторинг на изпълнението следва да предоставя достатъчно изчерпателна информация относно конкретните източници на информация за проследяване на определените ключови индикатори, методите за събиране на информация, както и периодичност на събиране на информация за всеки един от дефинираните индикатори.

Източниците на информация следва да бъдат достоверни и да предоставят достатъчно количествени и качествени данни, позволяващи проследяване на изпълнението на конкретни дейности и постигане на дефинираните резултати. Събирането на данни и анализите трябва да се планират предварително. Във възможно най-голяма степен следва да се разчита на наличните източници, тъй като те най-лесно могат да бъдат включени в процеса по мониторинг и оценка.

Главното предизвикателство при мониторинга е да се събере, съхрани и използва информация, която служи за оценка на различни нива. В крайна сметка, мониторингът трябва да бъде многофункционален, така че информацията, генерирана на едно ниво, да бъде полезна и на други равнища след това.

4. За осъществяване на мониторинга могат да използвани следните източници на информация (документи), които са разработени или се съхраняват в общината:

- Отчети за изпълнението на политиката за развитие на туризма;
- Отчети за изпълнение на общинската Стратегия за развитие на туризма;
- Оценки за изпълнението на общинската Стратегия за развитие на туризма;
- Справки за реализирани проекти и инициативи, свързани с политиката за развитие на туризма;
- Информация и справки за обекти, дейности, инвестиции, планове и програми;
- Решения и Наредби на Общинския съвет по отношение на политиката за развитие на туризма;
- Заповеди на кмета на общината, свързани с политиката за развитие на туризма;
- Протоколи от заседания на постоянните комисии на Общинския съвет, на които са обсъждани въпроси, свързани с политиката за развитие на туризма;
- Препоръки на експерти в Общинската администрация и външни експерти;
- Решения на Общинския съвет за приемане на общинския бюджет;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Справки за изпълнението на общинския бюджет;
- Годишна програма за управление и годишен отчет за дейността на Кмета;
- Справка за числеността и структурата на общинската администрация и други.

5. Субекти на мониторинга и отговорности

Системата за мониторинг на изпълнението следва да дава изчерпателна информация относно субектите на мониторинга - органите/звената в съответната администрация, отговорни за организацията на процеса по наблюдение на изпълнението, както и ясно да дефинира конкретните отговорности, свързани с планирането, подготовката, събирането и анализ на информация и отчитането на предприетите мерки за наблюдение.

6. Предназначение на резултатите от проведения мониторинг

Чрез мониторинга на изпълнението на органа, отговорен за реализацията на политиката за развитие на туризма се предоставя достъп до подходяща и своевременна информация за цялостния напредък към постигане на резултатите от прилагането. Резултатите от мониторинга включват констатации, изводи, препоръки и поуки, извлечени от опита. Препоръките могат да бъдат използвани за подобряване на процеса на вземане на информирани решения и усъвършенстване на цялостния процес по прилагане на политиката за развитие на туризма.

IV. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПОЛИТИКАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

Процесът на провеждане на мониторинг, наблюдение, контрол и оценка на изпълнението на политиката за развитие на туризма се базира на анализ и прилагане на 9-те принципа на стратегическото планиране на местно ниво, както следва:

Принцип 1: Единство и всеобхватност на обектите на мониторинг;

Принцип 2: Адекватност и уместност на политиката;

Принцип 3: Приложимост и общо въздействие на политиката;

Принцип 4: Ефективност и ефикасност на политиката;

Принцип 5: Финансово управление и контрол на политиката;

Принцип 6: Независимост и безпристрастност на субектите на мониторинг;

Принцип 7: Откритост, прозрачност и публичност;

Принцип 8: Ясни правила и процедури за провеждане на мониторинг и отчетност;

Принцип 9: Устойчивост, партньорство и взаимодействие с всички заинтересовани страни.

Настоящите Правила и методики са основни за процеса по планиране, програмиране, управление, ресурсно осигуряване, наблюдение, контрол и оценка на изпълнението на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

стратегииите, плановете и програмите за провеждане на общинската политика за развитие на туризма на Община Каспичан.

V. ОБЕКТИ И СУБЕКТИ НА МОНИТОРИНГА

1. Обекти на мониторинга

Мониторингът, наблюдението, контрола и оценката на изпълнението се отнасят до следните ключови аспекти на политиката за развитие на туризма:

а) **икономичност** на извършваните дейности по прилагане на оценяваната политика от съответният орган или звено в рамките на администрацията в съответствие с добрите административни принципи и управленски практики;

б) **ефикасност** на използването на финансовите, човешките, техническите и други ресурси, включително оценяване на мерките за изпълнение на мониторинга и прилаганите процедури за преодоляване на констатирани недостатъци;

в) **ефективност** по отношение постигането на целите на политиката, а също и оценка на действителните резултати и въздействия в сравнение с очакваните.

2. Субекти на мониторинга

Субектите на мониторинга на изпълнението на политиката за развитие на туризма са:

а) Кметът на общината;

б) Общински съвет;

в) Представители на общинска администрация и съответните звена (отдели, дирекции) пряко отговорни за прилагането на оценяваната политика;

г) Представители на специализирани звена за извършване на вътрешен мониторинг и контрол на дейностите по изпълнение на местните политики за развитие и в частност на политиката за развитие на туризма;

д) Представители на местното население и структури на гражданското общество, бизнеса и др. в качеството им на заинтересовани страни;

е) Външни организации/оценители/експерти/консултанти - в случаите, когато провеждането на мониторинг и оценка на изпълнението се възлага на независими експертни екипи.

VI. УЧАСТИЕ НА ПАРТНЬОРИТЕ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ ОТ ПРОВЕДЕНО ОБЩЕСТВЕНО КОНСУЛТИРАНЕ

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Партньорството предполага "възможно най-широки консултации сред всички съответни институции - регионалните и местните власти, други компетентни органи, икономически и социални партньори и граждани, защото всички солидарно са отговорни за прилагането и изпълнението на политиката за развитие на туризма."

Принципът за партньорство и овластяване е основен базов елемент в хоризонталните политики на ЕС. Никой друг принцип не би могъл да бъде приложен на практика и обществено контролиран без залагането на механизми за консултиране и участие на всички заинтересовани страни в процесите на планиране и изготвяне на политики.

Препоръчва се ефективното партньорство, което изисква ранно включване на партньорите в подготовката на програмите, бюджетирането, управлението, наблюдението и оценката на политиката. Опитът показва, че инвестирането в разширено участие на един ранен етап от цикъла на програмиране се изплаща чрез по-благоприятното приемане и подкрепа от страна на партньорите на по-късен етап. Координираният принос на всеки от партньорите на всички равнища е необходим и полезен, тъй като засилва единодушното приемане на предложените мерки. Координацията е ключов момент за ефективността, тъй като ангажиментът трябва да бъде поддържан, а приносът на различните страни - организиран.

Много е важно, ако е възможно, да се ангажират правилните партньори за съответната работа в точното време от самото начало на процеса на планиране. Тук трябва да се подчертае приемствеността на представителството на партньорите. Важно е да се ангажират местни партньори, за да се разработят документи, които отговарят на местните нужди и са по-широко приети на местно ниво.

Съществуват няколко принципни начина на включване на заинтересованите страни:

1. Предоставяне на информация - заинтересованите страни получават информация за това, което вече е решено и планирано, за политики и програми, които вече са факт.
2. Консултации - заинтересованите страни се консултират за бъдещи политики и програми. При консултациите не се поема ангажимент мненията и становищата на заинтересованите страни да бъдат взети под внимание.
3. Функционално участие или сътрудничество - заинтересованите страни са насърчавани да сътрудничат с оглед постигане на целите на политиката.
4. Интерактивно участие или упълномощаване - заинтересованите страни създават съдружия и партньорства с вземащите решения и провеждащите политиката или програмата още на ранните етапи от подготовката и разработването им, както и през целия период на тяхното

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

осъществяване, мониторинг и оценка. Така се извършват прехвърляне на част от контрола върху вземането на решения и използването на ресурсите към заинтересованите страни, както и споделяне с тях на отговорността за резултатите от политиката.

5. Участие по инициатива на самите заинтересовани страни, когато те самите проявяват инициатива да бъдат включени в осъществяването, мониторинга и оценката на политиката.

Възможностите за такова участие до голяма степен зависят от това, до каква степен политиката създава благоприятни условия и предпоставки за разгръщане на самоинициатива, както и от волята на вземащите решения и носещите отговорност за реализация на политиката.

СТЪПКИ ЗА ВЪВЛИЧАНЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

1. Определяне на заинтересованите страни
2. Определяне функциите на бъдещата работна група
3. Информирание на обществеността
4. Привличане на заинтересованите страни за участие
5. Формиране на Работна група за координиране на разработването на общинската Стратегия за развитие на туризма

Заинтересована страна:

Всяко лице или група във или извън организацията, които зависят от нея, имат претенции по отношение на вниманието и ресурсите ѝ, засегнати са от резултатите от дейността на организацията или от които организацията зависи.

Повечето обществени организации и в частност общинската администрация са свързани с много лица или групи, които имат роля в създаването и реализацията на общинската Стратегия за развитие на туризма и имат очаквания по отношение на нея. В много отношения успехът или провалът на Стратегията се определят от това доколко заинтересованите страни са удовлетворени от нея.

Анализът на заинтересованите страни може да обхване четири въпроса:

1. Кои са заинтересованите страни?
2. **Какви очаквания имат те по отношение на общинската Стратегия за развитие на туризма?**
3. Какъв е вероятният ефект от планираните решения върху заинтересованите страни?
4. Какъв може да бъде уникалният принос на всяка една от заинтересованите страни към процеса на създаване и реализиране на общинската политика за развитие на туризма?

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

В зависимост от големината и социално-икономическата структура на общината, в която се разработва програмата/стратегията списъкът на заинтересованите страни ще бъде различен. Процесът на определяне на заинтересованите страни може да включи обсъждане на следните потенциални групи:

А/ Органи на местното самоуправление

Въз основа на Закона за туризма и Закона за местното самоуправление основната отговорност при разработването на Стратегията за развитие на туризма (СРТ) се поема от органите за местно самоуправление. Ангажирането на местната администрация се счита за важна предпоставка за правилното разработване на стратегията и поемането на отговорността за нейното изпълнение.

В зависимост от размера на общината, конкретните проблеми и структурата на общинската администрация съставът на екипа, който трябва да бъде въввлечен в работата по общинската стратегия ще е различен.

Първата задача е да бъдат определени експертите, които трябва да бъдат въввлечени в процеса на планиране, като например:

- Представител на Общинския съвет
- Кмет или заместник кмет
- Експерти по туризъм
- Финансови експерти
- Специалисти в определени области
- Други

Б/ Държавни институции

Държавните институции са основните източници на информация, притежаващи база данни за туристическите ресурси, бази и обекти, а една Стратегия за развитие на туризма следва да се основава преди всичко на анализа на сегашното състояние на средата. Включването на експерти от държавните институции при разработването на СРТ е много важно за събирането и правилното обработване на информацията, като е желателно да се поканят специалисти не само от общината, но и от региона.

Една общинска Стратегия за развитие на туризма трябва да бъде в съгласие с националната политика, за да може да получи подкрепа, включително и финансова, от съответните институции.

Възможни партньори в нейното разработване са:

- Представители на Министерство на икономиката и туризъм;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Представители на Министерство на културата;
- Представители на НИНК;
- Представители на РИОСВ;
- Представител на РЗИ;
- Представител на бюро по труда
- Други институции

В/ Бизнес структури

Държавни или частни предприятия на територията на една община са основните структури, върху които ще окаже влияние Стратегията за развитие на туризма. Изграждането на партньорство с тях е от първостепенно значение за успеха на една стратегия, тъй като те са основните източници на доходи за населението, а същевременно много от тях се явяват потенциални инвеститори и отговорници за изпълнението ѝ. Местния туристически бизнес е най-заинтересован от провеждането на целенасочена и последователна политики за развитие на туризма.

Г/ Предприятия в сферата на обществените услуги

Тук влизат всички онези предприятия, които са ангажирани в поддържането на доброто състояние на околната среда и инфраструктурата в общината:

- водоснабдяване и канализация;
- пречистване на отпадъчни води;
- пречистване на питейни води;
- битово комунални стопанства;
- обществен транспорт;
- озеленяване;
- поддържане на паркове и градини;
- паркинги и гаражи;
- и други

Участието на представителите на тези предприятия в разработването на общинската Стратегия за развитие на туризма е от изключителна важност, тъй като техните услуги се заплащат от общинския бюджет и едно неправилно решение на определен проблем може да доведе до съществени утежнения на бюджета.

Д/ Неправителствени организации и обществени групи

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Групата на неправителствените организации /или обществените групи, които не са формално регистрирани/ е много разнообразна – от ученическите клубове на природолюбителя, през множеството сдружения, асоциации и фондации до професионалните съюзи. Неправителствените организации са изразители на обществените интереси. Въвличането им в процеса на разработване на Стратегията за развитие на туризма е гаранция, че дейностите, които ще залегнат в нея ще отразяват приоритетите на общността. Партньорството с неправителствените организации е най-добрият, а често и най-евтиния, начин да представим дейността на общинската администрация на широката общественост. Първо, хората са склонни да вярват повече на информацията предоставена от тези организации, отколкото на информацията излъчена от общинската администрация, след като са създадени от самите граждани да защитават техните интереси. Второ, тези организации често разполагат със значителен брой доброволци, които могат да спестят много средства, например, за разлепване на афиши, разпространение на листовки и др.

От друга страна партньорството с НПО е най-добрият начин да се избегнат излишни проблеми в прилагането на някои дейности, които могат да не са популярни сред обществеността. Игнорирането на НПО и ограничаването на потока на информация към тях може да доведе до грешно разбиране за определен конкретен проект. Мобилизирането на възможностите на организациите за спирането му може да се окаже фатално за неговото реализиране.

При определянето на списъка на НПО, които да бъдат поканени за участие в разработването на общинска Стратегия за развитие на туризма могат да бъдат включени организации, които са създадени на местно ниво, както и клоновете на национални организации на територията на общината, работещи в следните области:

- Туризмъ и отдих
- Екология
- Опазване на здравето на населението
- Обучение и др.

Е/ Медиите

Методите за информирание на широката общественост за дейността на общинската администрация са много и разнообразни. Те варират от обновяването на информацията на общинското табло, през раздаването на листовки в училищата до провеждането на обществени срещи. Един от най-ефективните методи за информирането на гражданите са медиите.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективно партньорство при разработване, изпълнение и мониторинг на общински политики в Каспичан”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, Договор № 13-13-88 от 13.11.2013 г.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

От своя страна представители на медиите имат голям интерес да бъдат в тесни контакти с общинските служители, което ще им позволи да се изявят чрез наличието на “гореща” информация на право от общественото управление. В днешните условия на пазарна икономика и голяма конкуренция това е много важно, както и способността да се разбират определени проблеми на по-високо ниво от това на общата култура. Перспективните журналисти вече се стремят да се специализират в една или друга сфера, което ще ги направи търсени в бъдеще. Ето защо е много важно внимателно да се проучат журналистите, които се интересуват от темата за туризма и да се привлекат тези от тях, които осъзнават перспективността от участието в процеса на разработване на стратегията.

Необходимо е да се намери онзи оптимален баланс между платената и неплатената услуга на медиите, който ще осигури постигането на целите на общината.

ПРЕДЛОЖЕНИЯ ОТ ПРОВЕДЕНОТО ОБЩЕСТВЕНО КОНСУЛТИРАНЕ

В община Каспичан е проведено анкетно проучване сред 50 граждани и служители на Общинската администрация по различни теми, част от които са свързани с политиката за развитие на туризма. Анкетата е публикувана на сайта на Община Каспичан и е разпространена чрез Центъра за информация и услуги в сградата на Общината. Проведено е и публично обсъждане и обществено консултиране на общинските политики.

Според 38% от анкетираните общинските политики се определят от Общинския съвет. Около 19%, считат че политиките се определят от Държавата. За 19% Кметът на община Каспичан определя нейните политики, а 18% смятат че политиките се определят най-вече от Общинската администрация. Едва 5% смятат че гражданите определят политиките на Общината, а 1% не могат да преценят.

На въпроса: „Как се определят общинските политики?“, 30% от участниците в проучването смятат че общинските политики се определят чрез решения на Общинския съвет. Според 20% от анкетираните политиките се определят, чрез националното законодателство в съответните области, а 19% считат, че определянето на общинските политики зависи от общинските наредби, правилници, правила и др. вътрешни нормативни документи. Около 18% смятат че определянето на общинските политики зависи от плановете и стратегически документи. За 10% от анкетираните заповедите на Кмета определят местните политики, а 3% не могат да преценят.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Според 90% от анкетиранияте, гражданите трябва да участват в процесите на формиране, мониторинг и контрол на изпълнението на общинските политики, 2% отговарят, че това не е необходимо, а 8% нямат отговор на този въпрос.

На въпроса: „По какъв начин гражданите могат да участват в процесите на формиране, наблюдение и контрол на изпълнението на общинските политики?“, 40% от анкетиранияте отговарят, че гражданите трябва да участват в дискусии по общински проблеми, 20% , че е нужно сформирането на граждански съвет, който да следи работата на Общината. Други 15% смятат, че осигуряването на информация за дейността на Общината в сайта е достатъчно, 5% смятат че е нужно да се предизвика интерес и инициатива в гражданите за участие в общественния живот и формирането на общинските политики.

Политиката за развитието на туризма в община Каспичан е оценена като слаба от 54% от анкетиранияте. Около 24% я считат за добра, 14% смятат тази политика за слабо. Според 4% тази политика е отлична, 2% я определят за много добра, а други 2% не могат да преценят.

На въпроса дали Община Каспичан информира своевременно гражданите за формулираните политики, 70% са отговорили, че не винаги се получава информация за действията на Общината. Според 15% информацията се получава своевременно. За 12% от анкетиранияте смятат че гражданите не получават информация за действията на Общината, а 3% не могат да преценят.

Според 60% от анкетиранияте основният източник на информация за общинските политики е интернет страницата на Община Каспичан. Около 25% считат, че информацията се получава основно от информационното табло в сградата на Общината. За 8% от анкетиранияте, основният източник е Центъра за информация и услуги на гражданите, 5% считат, че няма източници на информация за дейността на Общината, а 2% отговарят, че брошурите са основния източник.

На въпроса: „Как да се подобри общинската политика за развитие на туризма?“, анкетиранияте са дали следните отговори:

- Реклама на местните забележителности – 55%
- Нужда от средства в тази област – 15%
- Създаване на информационен център в Община Каспичан – 10%
- Анкетиранияте, които не са дали мнение по този въпрос – 20%

Според 40% от анкетиранияте изпълнението на общинските политики трябва да се наблюдава от гражданите като се правят отчетни събрания пред тях. Около 18% смятат, че наблюдението може да става и чрез обновяване на информацията в интернет страницата на Общината. За 12%

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

от попълнените анкетата, е достатъчно наблюдението от Общинския съвет и Общинската администрация, а 30% от анкетираните не са дали отговор по този въпрос.

По въпроса за кои политики, теми и области, Общината трябва да се допитва до гражданите анкетираните са дали следните отговори:

- Всички политики, теми и области - 42%
- Социалните политики – 14%
- Проекти за строежа на предприятия, който биха замърсили околната среда – 12%
- Заетост – 4%
- Туризм – 2%
- Областта на Образованието – 2%
- Анкетираните, които не са дали отговор на този въпрос – 24%

На въпроса: Коя е най-приоритетната политика за Община Каспичан?, анкетираните са дали следните отговори:

- Туризм – 28%
- Социалната политика - 18%
- Заетостта – 12%
- Опазване на околната среда – 10%
- Инфраструктура – 5%
- Образованието – 4%
- Политиката за инвестиране в младото поколение – 3%
- Икономиката – 3%
- Здравеопазването – 2%
- Анкетираните, които не са дали мнение по този въпрос – 15%

На въпроса какво първо ще направят анкетираните ако са Кмет на Общината за един ден, 30% отговарят, че не могат да постигнат нищо за един ден. Други 16% ще оптимизират Администрацията, 4% ще увеличат възнагражденията на служителите в Общината като по този начин ще се стимулират да се подобри работата им, а 50% от анкетираните не са дали отговор по този въпрос.

Развитието на гражданското общество предполага даване на възможности за участие както на отделни граждани, а така също и на техни сдружение и представители в обсъждането на проблемите и насоките за развитие на местните политики. От друга страна, чрез това участие се

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

гарантира наличието на коректив на административните решения и повишаване на равнището на прозрачност на взетите решения относно приоритетите в политиките и техните реализации.

Механизмите за гражданско участие на практика се прилагат чрез три основни инструмента за осъществяване на партньорства:

- **Информирание – еднопосочни информационни потоци**, при които местните власти изготвят и предоставят информация, предназначена за гражданите и техните организации. Осъществява се чрез официални документи; пресконференции, радио и телевизионни предавания, създаването на електронни страници и уеб базирани канали на информация; отговори на въпросници и проучвания, безплатни телефони за „горещи линии” и др.

- **Консултиране – двупосочна връзка**, при която гражданските организации осъществяват обмен на информация с държавните институции. Консултациите включват оценки на бенефициентите, събиране на обратна информация и отзиви, срещи в общината, фокус групи, конференции, кръгли маси, обсъждания и др. форми.

- **Ангажиране или активно участие – връзка, основаваща се на партньорство с местните органи**, при което гражданите и техните организации вземат активно участие в процеса на разработване на конкретни дейности и политики. При него се признава ролята на гражданите в процеса на предлагане на варианти, въпреки че отговорността за окончателното решение или формулирането на дадена политика се поема от съответния компетентен орган.

Съществуват и форми на сътрудничество между местната власт и гражданските организации, при които контролът върху взетите решения е споделен. Споделеното при вземане на решения е полезно, когато познанията, капацитетът и опитът на външните участници са критични за постигането на целите на политиката. В тази ситуация са по-засилени тенденциите за отговорност при изпълнение на взетите решения, интереса от наблюдение на качеството на изпълнение на решенията, упражняването на контрол от различни заинтересовани страни, изграждането и прилагане на култура за отчетност и публичност на постигнатите резултати от местната власт.

Насоките за взаимодействие между местната власт и гражданските организации могат да се систематизират както следва:

Съвместно разработване на цялостна политика на общината за развитие на туризма и на определени свързани целеви политики и програми (например финансова политика, програма за управление на отпадъците, програма за опазване на околната среда и др.), **както и на споразумения за съвместна дейност.**

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективно партньорство при разработване, изпълнение и мониторинг на общински политики в Кастичан”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, Договор № 13-13-88 от 13.11.2013 г.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Въвличане на СГО в работата на комисиите към Общинския съвет, **излъчване на експерти от общинската администрация за съвместна работа със СГО.**
- Създаване на **групи за обществено наблюдение, оценка и контрол на проблемите**, групи за граждански диалог, **консултативни и обществени съвети към кмета**, мрежи и коалиции за партньорство и др.
- Изграждане на **временни, или постоянно действащи органи** за взаимодействие между Общински съвет, общинска администрация и СГО.
- Обединяване на усилията за финансиране на значими местни дейности.
- **Създаване на публичен регистър на СГО в общината**, който да отразява сферите им на дейност, осъществените партньорства и изпълняваните проекти.

Препоръчва се сформирание на представителна работна група от експерти от всички заинтересовани страни и организации и изграждане на експертен екип за мониторинг, които да подпомага администрацията на общината при организиране и провеждане на наблюдението и оценката на изпълнение на общинската Стратегия за развитие на туризма.

Предложение за участници в работната група и експертния екип за мониторинг на изпълнението на общинската Стратегия за развитие на туризма:

- **Представители на местната власт** – членове на Общински дирекции, които участват в ръководството и управлението на общински програми или подкрепят инициативата и изпълняват функцията на посредници при осъществяването на мониторинг на програми и проекти на европейско, национално и регионално ниво.
- **Представители на СГО** – НПО, читалища, училищни настоятелства, екологични организации и др.
- **Институциите** – представители на държавните институции и ведомства в територията на общината и областта, като експерти при организиране на процесите за набиране, организирането и анализирането на специализирани данни и информация и изготвянето на експертни становища по конкретни индикатори за мониторинг.
- **Представители на бизнеса** – участват като партньор на гражданското общество, който осигурява експертна оценка, финансова и логистична подкрепа.
- **Медиите** – имат ключовата роля при популяризиране на инициативите и посредничат при диалога със широката общественост в процеса на мониторинг.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- **Експерти** – независими експерти, привлечени с цел изготвянето на адекватни становища и заключения по конкретните проблеми.

Взаимодействието между местната власт, бизнеса и гражданските организации при разработване на политики съдейства и за изграждане и развитие на местни партньорства и капацитет, тъй като постигането на консенсус по приоритетите на политиката е от особено значение за получаване подкрепата на общината при кандидатстване на неправителствените организации и фирми с проекти, които да допринасят за реализиране на общата местна политика за развитие на туризма.

Възможността за участието на представителите на бизнеса, неправителствените организации и бизнеса в откритите заседания на Общинския съвет е необходимо условие за продължаване на съвместната работа по прилагане на политиката, осъществяването на мониторинг и граждански контрол при оценяване на резултатите от различните политики.

VII. ПРАВИЛА И МЕТОДИКИ ЗА МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ И ПОСЛЕДВАЩА ОЦЕНКА ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПОЛИТИКАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

1. ПРАВИЛА

Правилата, по които се осъществява процесът на управление (мониторинг, контрол и последваща оценка) на политиката за развитие на туризма се състои от пет важни стъпки и измерения:

- а/ Задълбочено запознаване с проблема = стратегическо планиране;
- б/ Формулиране на правилни решения = разработване на политики;
- в/ Реализиране на решенията = прилагане на политики;
- г/ Проверка на прилагането и оценка на процесите = мониторинг/наблюдение и оценка;
- д/Предприемане на последващи - коригиращи и превантивни действия = контрол и подобряване на процесите.

Правилата за осъществяването на мониторинга като процес, включват следните стъпки:

- Подготовка;
- Събиране на информация;
- Анализирание на информацията;
- Определяне на силните и слабите страни, съответните възможности и заплахи;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Изготвяне на мониторингов доклад;
- Връчване на мониторинговия доклад;
- Изготвяне на обобщен доклад от Кмета на общината до Общинския съвет, съдържащ и проект на план на действия за изпълнение на мерките, заложиени в мониторинговия доклад;
- Одобряване на обобщения доклад с решение на Общинския съвет.

Процесът на осъществяване на мониторинга, контрола и последващата оценка на изпълнението на политиката за развитие на туризма се организира от Кмета на общината или от упълномощено от него друго/и длъжностно/и лице/а.

2. МЕТОДИКИ

Методите за осъществяване на мониторинг са представени в следната таблица:

КОЛИЧЕСТВЕНИ	КАЧЕСТВЕНИ
<ul style="list-style-type: none"> • Матрица на индикаторите • Допитване • Анализ на съдържанието • Вторичен анализ на данни • Факторен анализ 	<ul style="list-style-type: none"> • Социален експеримент • Дълбочинни интервюта • Дискусии във фокус групи • Проективни и ролеви методи • Наблюдение

Ще разгледаме само основните принципи на различните методи, без детайлно да се описва тяхната технология и вариации.

Групата на **количествените методи** е съставена от следните видове методи:

❖ Матрица на индикаторите.

Той е ключов по отношение мониторинга и последващата оценка на политиките. Разработва се Матрица на индикаторите с цел се избегне разминаването между косвеното въздействие на инструментите на политиката и необходимостта от обективизиране на тяхното въздействие. Тя представлява таблица, в която се представят показатели, върху които общинската администрация въздейства пряко - **индикатори за продукт** и показатели, които

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

еднозначно описват (характеризират) обекта на въздействие на политиката - **индикатори за въздействие.**

Всеки индикатор за продукт се характеризира със своята мерна единица, начална и целева стойност. В таблицата се попълват хронологично и регулярно постигнатите стойности на индикатора, като регулярността на попълване се определя съобразно естеството и срока на конкретната политика. По този начин, в хода на изпълнение на политиката се създава актуална и коректна база данни от индикатори, която позволява да се провери: хода на изпълнение на политиката, конкретни количествени постигнати резултати и степен на тяхното въздействие върху обекта на политиката (т.е. какви промени са постигнати - обективно и количествено измеримо). В случай, че постигнатите целеви стойности на индикаторите за продукт не водят до резултат на въздействие се оценяват факторите с външно влияние и се предприемат мерки за корекция на инструментите на политиката или самата матрица на индикаторите.

❖ **Най-разпространеният количествен метод за събиране на информация е допитването.** То може да бъде изчерпателно или извадково в зависимост от това, дали се достига до всички единици от дадена съвкупност, или е подбрана само част от тях. Обособени единици на изследването могат да бъдат не само отделни лица, но и различни социални обекти, обединени от някакъв общ признак - домакинства, училища, болници, съседни общини, представители на туристическия бизнес и др. Пълното множество от такива единици се нарича генерална съвкупност. Когато броят на единиците в генералната съвкупност е твърде голям, за да бъдат обхванати всички, се избира една част от тях (т.нар. извадка) за участие в допитването. Начинът, по който се определя тази част, се нарича метод на подбор.

❖ **Анализ на съдържанието.** При този метод се изучават мнения, нагласи, позиции, които вече са отразени върху текст, визуален или аудиоматериал. Например, ако е необходимо да се проследят обществените настроения по даден въпрос в определен период, предшестваш събирането на информация, възможно е да се направи анализ на съдържанието на материалите в местната преса (информации, анализи, коментари, снимки и др.), засягащи съответния проблем. Този метод проучва структурата на комуникацията, стремейки се да даде отговор на пет основни въпроса: кой съобщава нещо, какво е съобщението, към кого е отправено то, как и с какъв ефект е разпространено.

❖ **Вторичен анализ на данни.** При него са събират данни за вече отминал период, необходима е предварителна информация, за да се осъществи оценката или няма достатъчно време и/или възможност да се провежда самостоятелно изследване за събиране на нова

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

информация, могат да се потърсят статистическа информация или данни от вече проведени изследвания. Тази информация се анализира отново от гледна точка на актуалния изследователски проблем и ако е необходимо и възможно, данните от наличните проучвания се подлагат на вторична статистическа обработка. Това дава възможност да се проследят мненията и нагласите на онези специфични групи, които са обект на конкретната оценка.

❖ **Факторен анализ.** Представява идентификация на основните фактори с най-висока степен на въздействие върху обектите на общинската политика. Измерването на степента на въздействие се реализира посредством иконометрични и социологически методи, съобразени с естеството на политиката и нейният обхват, като в резултат от неговото изпълнение се формира набор от външни фактори с най-висока емпирично изведена стойност на въздействието си върху обектите на съответната политика. В хода на изпълнение на тази политика външните фактори се наблюдават и при необходимост (съществено изменение в текущата стойност на някой от тях) се предприемат мерки за адаптиране на инструментите на политиката към тези външни промени.

❖ **Социален експеримент.** Използва се в редки случаи и се отнася до реализирането на единични проекти и прилагането на пилотни инструменти, с цел да се въведат добри практики. Социалният експеримент има основна роля в намиране на баланса между разходвани ресурси и постигнат резултат. Той се прилага в случаите в които положителният резултат е еднозначен и безспорен, но масовото прилагане на съответната практика е с висока разходна норма.

Групата на **качествените методи** е съставена от следните видове методи:

❖ **Дълбочинни интервюта** - метод на проучване при който се идентифицират основни проблеми и причинно-следствени връзки, както и възможни подобрения. Дълбочинните интервюта са техника за качествени проучвания, при която се провежда разговор между изследователско лице и изследвано лице в рамките на половин до един час. Изключително подходящо е прилагането на метода при проучвания в области и тематика изискващи задълбочено обсъждане, или извличане на информация от експерти, както и при изследване на лица, които поради общественото си положение или разбираня не биха присъствали на други изследвания. Обикновено се прилагат при изследване на стандартни въпроси. В сценария се планират темите на разговора и някои водещи въпроси с или без предварително приготвен сценарий.

❖ **Дискусии във фокус групи** - структурирани или модерирани срещи на заинтересовани лица в обхвата на съответната политика (обикновено до 10-12 души), при които се идентифицират основни проблеми и причинно-следствени връзки, както и възможни подобрения

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

под формата на свободен разговор. Изключително подходящо е прилагането на метода при проучвания в области и тематика изискващи задълбочено обсъждане и генериране на идеи и мнения. Резултатите обикновено не са представителни но са достатъчно задълбочени и дават възможност за формиране на основни хипотези.

❖ **Проективни и ролеви методи.** Представяват структурирани или модерирани срещи на заинтересовани лица в обхвата на съответната политика. Всяка група лица се поставят в определена ситуация изискваща взимане на решения, като на обсъждане се поставят отделни елементи от провежданата политика, а на участниците се поставя конкретна задача. Метода е близък до разработването на казус при който се формират групи с различни интереси, затова е подходящ за формиране обективен баланс на интересите при реализиране на политики.

❖ **Наблюдение чрез участие (включено наблюдение).** Методът се състои във формирането на работна група за наблюдение въздействието на определената политика, преди всичко ориентирана към социалните проявления и резултати от изпълнение на политиката. Групата се състои от заинтересовани лица и експерти в съответната социална сфера, като присъствието на социален антрополог или аналогичен специалист е препоръчителна. Методът е ориентиран към наблюдение процеса на въздействие и/или идентификация на проблеми и нужди от процесен тип. Конкретното прилагане се определя в зависимост от характеристиките на изследваната политика. Броя на експертните участници в групата за наблюдение следва да е преобладаващ. Целта на метода е да се възприема мнението на заинтересованите страни, но нейната работа е ориентирана към получаване на независима оценка за наблюдаваните обекти.

VIII. ПРОЦЕДУРИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

1. СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА (СРТ)

Общинската Стратегия за развитие на туризма се разработва в съответствие с чл.10 от Закона за развитие на туризма. Тя е ключов документ, който дефинира тази политика в общината.

Кметът на общината е отговорен за разработването на стратегията/програмата за развитие на туризма.

Съгласно нормативните разпоредби на Закона за развитие на туризма:

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Чл. 10. (1) Общинският съвет приема програма за развитие на туризма на територията на съответната община в съответствие с приоритетите на националната стратегия и съобразно местните туристически ресурси и потребности.

(2) Програмата за развитие на туризма предвижда мероприятия за:

1. изграждане и поддържане на инфраструктурата, обслужваща туризма на територията на общината, включително местните пътища, свързващи курортите с аерогари, жп гари и автогари, както и с културните ценности;
2. опазване, поддържане и развитие на зелените площи;
3. изграждане на информационни туристически центрове и организация на информационното обслужване на туристите;
4. реклама в страната и в чужбина на туристическите обекти, намиращи се на територията на общината.

(3) Кметът на общината:

1. създава и ръководи консултативен съвет по въпросите на туризма;
2. създава общинска експертна комисия по категоризиране на туристическите обекти, в чийто състав половината от членовете са представители на туристически сдружения, работещи на територията на общината, ако има такива;
3. определя категорията на туристическите обекти по предложение на общинската експертна комисия по категоризиране;
4. създава и поддържа регистър на категоризираните туристически обекти на територията на общината;
5. заверява регистрите за настанените туристи на лицата, извършващи туристическа дейност хотелиерство на територията на общината;
7. съдейства за рекламата на туристическия продукт на общината;
8. организира информационното обслужване на туристите, включително чрез създаване на туристически информационни центрове или бюра;
9. съдейства за поддържането и опазването на природните и културно-историческите обекти на територията на общината;
10. осъществява контролни функции в предвидените в този закон случаи;
11. съдейства на държавните органи при провеждането на политиката в туризма и извършването на контрол върху качеството на туристическия продукт на територията на общината.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Чл. 10а. (1) На територията на всяка развиваща туризъм община се създава консултативен съвет по въпросите на туризма по предложение на кмета или на туристическо сдружение.

(2) Председател на консултативния съвет по въпросите на туризма е кметът на общината или оправомощено от него длъжностно лице.

(3) В състава на консултативния съвет по въпросите на туризма участват равен брой представители на местната администрация, от една страна, и представители на туристически сдружения и други юридически лица с нестопанска цел, имащи отношение към развитието на туризма, сдружения на местния бизнес и на потребителите, от друга страна.

(4) Кметът на общината определя броя на членовете на консултативния съвет по въпросите на туризма съгласно ал. 3.

(5) Консултативният съвет по въпросите на туризма:

1. изработва и предлага на общинския съвет стратегията/програмата за развитие на туризма;

2. прави предложения и дава становища по въпроси, които са от съществено значение за развитието на туризма на територията на общината, включително за размера на туристическия данък.

(6) Консултативният съвет по въпросите на туризма взема решенията си с мнозинство повече от половината от общия брой на членовете.

(7) Организацията на работа, числеността и съставът на консултативния съвет се уреждат с правилник, приет от общинския съвет.

Програмите/стратегии за развитие на туризма обхващат период на изпълнение не по-малък от 5 години. Териториалните административни звена към съответните министерства и държавни агенции, които събират и разполагат с информация за туризма, подпомагат разработването на стратегията, чрез участие на свои експерти и предоставяне на информация. При разработването, допълването и актуализирането на стратегията за развитие на туризма се привличат и представители на неправителствени организации, на фирми и на браншови организации.

Стратегията се приема от Общинския съвет, който контролира изпълнението ѝ.

Кметът на общината ежегодно внася в Общинския съвет отчет за изпълнението на Стратегията за развитие на туризма, а при необходимост - и предложения за нейното допълване и актуализиране.

Стратегията за развитие на туризма си поставя следните цели:

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Основната цел за развитието на туризма е повишаване на конкурентоспособността и икономическата ефективност на туристическия сектор чрез ефективно използване на наличните природни и антропогенни ресурси в съответствие с потребностите за устойчиво развитие на туризма.

Основната цел може да се достигне чрез реализиране на следните стратегически цели:

1. Позициониране на Каспичан като туристическа дестинация в по-висок клас на националния и световния туристически пазар като качество и добавена стойност.
2. Подобряване на инфраструктурата на национално, регионално и общинско ниво.
3. Единно прилагане на международни стандарти и най-добри европейски практики и въвеждане на иновации по отношение на продукти, технологии и човешкия фактор в туристическия сектор в Каспичан.

Реализацията на посочените по-горе цели трябва да се базира на 12-те

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА :

- 1) Икономическа жизнеспособност: подобряване конкурентоспособността на туристическата дестинация и на заинтересованите страни, така че да се гарантира продължителния им просперитет в дългосрочен план;
- 2) Местен просперитет: нарастване влиянието на туризма и приносът му за просперитета на местната общност;
- 3) Качество на заетостта: превръщане на туризма в стимул за развитие на човешките ресурси на местно и регионално ниво в зависимост от уникалната специфика на дестинациите;
- 4) Социално равенство: разпространение на икономическите и социалните ползи от туризма сред цялата приемаща общност, включително подобряване на възможностите за достъп до услуги и увеличаване на приходите за местното население;
- 5) Удовлетворение на посетителите: осигуряване безопасно и удовлетворително преживяване за посетителите;
- 6) Местен контрол: осигуряване възможност на местните общности за участие в процеса на планиране и вземане на решения относно управлението и бъдещото развитие на туризма в съответната област;
- 7) Социално благоденствие: подобряване качеството на живот на местното население и на достъпа до ресурси;
- 8) Културно богатство: опазване, съхранение и развитие на културно-историческото

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

наследство, традиции и особености на приемащата общност;

9) Физическа цялост: опазване качеството на околната среда;

10) Биологично разнообразие: съхранение на естествената природа, природна среда-флора и фауна, чрез минимизиране на вредното въздействие върху тях;

11) Ефективно използване на ресурсите: намаляване използването на невъзобновяемите природни ресурси, използвани в процеса на развитие и управление на туристическата суперструктура.

12) Запазена природа и чиста околната среда: намаляване урбанизацията на природните територии, ограничаване замърсяването на въздуха, водата и почвите и генерирането на отпадъци от предприятията от туристическия сектор и от посетителите. Стратегията е динамичен и отворен документ. Тя може периодично да бъде допълвана съобразно настъпилите промени в приоритетите на общината, в националното законодателство и други фактори със стратегическо значение.

2. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА СРТ

Наблюдението и оценката на СРТ, като неделима част от политиката за развитие на туризма се извършва с цел постигане на ефективност и ефикасност на стратегическото планиране, програмирането, управлението и ресурсното осигуряване на устойчивото местно развитие. Наблюдението и оценката отчитат резултатите от изпълнението на всички документи, които допринасят за развитието на туризма в община Каспичан.

Предмет на наблюдение е изпълнението на целите и приоритетите, съгласно определени физически и финансови индикатори, организацията и методите на изпълнение, прилагани от органите за управление, и мерките за осигуряване на информация и публичност за резултатите от изпълнението на документите за стратегическо планиране в областта на туризма.

За постигане целите на наблюдението се изгражда система за наблюдение, която отговаря на специфичните условия и организация за изпълнение на СРТ.

Системата за наблюдение на СРТ обхваща:

- източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информация;
- индикаторите за наблюдение;
- органите за наблюдение, организацията и методите на тяхната работа;
- системата на докладване и осигуряване на информация и публичност.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Наблюдението на изпълнението на СРТ се извършва въз основа на данни на Министерството на икономиката и енергетиката, Националния статистически институт, местния туристически бизнес, Община Каспичан и на данни от други надеждни регионални и местни източници на информация.

Орган за наблюдение на СРТ е Общинският съвет.

В процеса на наблюдение на изпълнението на СРТ, Общинският съвет осигурява участието на заинтересуваните органи, организации, физически и юридически лица при спазване на принципа за партньорство, публичност и прозрачност при изпълнението на общинската политиката за развитие на туризма.

Общинският съвет като орган за наблюдение на изпълнението на СРТ има следните задължения:

- осигуряване на информация и данни и прилагане на система от индикатори за наблюдение по отношение на реализацията на целите и приоритетите за развитие на туризма;
- координация на дейностите по наблюдението между централните и местните органи на изпълнителната власт, други заинтересувани органи, организации и юридически лица на основата на принципа за партньорство;
- осигуряване съответствие на действията по наблюдението с условията и правилата в областта на защитата на конкуренцията, държавните помощи, обществените поръчки др.;
- обсъждане и одобряване на доклади за наблюдението на документите за стратегическо планиране на политиката за развитие на туризма;
- осигуряване на комуникация и взаимодействие с административните структури, участващи в процеса на изпълнение на национални, регионални и местни програми и стратегии за развитие на туризма;
- разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността на процеса на наблюдение в случай на установяване на проблеми и пропуски;
- определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност относно постигнатите резултати от наблюдението с цел да се гарантира прозрачност при изпълнението на документите за стратегическо планиране на политиката за развитие на туризма.

Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на СРТ, като за резултатите от наблюдението на изпълнението на документа се разработва годишен отчет.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

3. ОТЧЕТИ ЗА ОЦЕНКА НА СРТ

Годишният отчет за наблюдението на изпълнението на СРТ се изготвя по определен от Кмета на общината ред и се одобрява от Общинския съвет по негово предложение. Годишният отчет за наблюдението на изпълнението на СРТ се изготвя и внася за обсъждане и одобряване от Общинския съвет до 31 март на всяка следваща година.

Препоръчително е да се изработи структура на годишните отчети за наблюдение на СРТ, която да се одобри от Кмета на общината и да се използва за целия период на наблюдение изпълнение на документа. Този подход улеснява подготовката на анализи и оценки на изпълнението на СРТ за определен период с цел упражняване на контрол от страна на общинския съвет и гражданските структури и предприемане на коригиращи и/или превантивни действия.

Годишните отчети за наблюдението на изпълнението на СРТ осигуряват информация за изготвяне на последващата (окончателната) оценка за тяхното изпълнение.

Докладите за последващи оценки предоставят информация за:

- постигнатия напредък в изпълнението на целите и приоритетите за туристическото развитие на общината;
- възникналите проблеми и предприетите от компетентните органи действия за тяхното преодоляване;
- прогноза за очакваното изпълнение на целите и приоритетите на СРТ за следващия период на действие и др.

4. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ И ДАННИ ЗА ОЦЕНКА НА СРТ

Оценката на изпълнението на СРТ се извършва чрез сравняване на постигнатите резултати с данните за изходното състояние и базисния сценарий. Освен обективните технически и икономически резултати е необходимо да бъдат отчетени и неподлежащите на количествена оценка резултати, както и косвените резултати. На база на извършената оценка могат да бъдат предложени промени в някои от целите и параметрите на СРТ, както и промени в инструментите за тяхното изпълнение.

В случаите, когато измерителите изискват наличие на данни, които не се събират от официалните институции, е необходимо да се разработи подход за набавянето им, който да отговаря на критериите за достоверност.

В случаите, когато се налага разработването на собствена система за набиране на необходимите данни за определен измерител, е много важно да се оценят средствата, които

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

трябва да се вложат за използването му и да се приемат онези измерители които са по възможностите на Общината.

Основните надеждни източници на информация за извършване на оценката са:

- Годишни отчети за изпълнение на СРТ на общината от предходни години;
- Информация на подадените, изпълнявани, прекратени и изпълнени проекти, съфинансирани от европейските фондове и др. донорски програми (ИСУН);
- Въпросници и/или анкетни карти за анкетиране на членове на общинския съвет, общински експерти и гражданите в общината;
- Протоколи от публични обсъждания, работни срещи със социално-икономическите партньори на местно ниво и др. под, тематично свързани с реализацията на СРТ;
- Работна статистика, работни документи и бележки, създадени от общинската администрация по време на изготвяне на СРТ;
- Информация относно предишни осъществени планове и проекти на местно ниво;
- Статистически данни, създавани и обработвани от Общината;
- Актуализация на СРТ (ако има такава);
- Годишни доклади за изпълнение на бюджета на общината;
- Данни от Национален статистически институт и Териториално статистическо бюро;
- Данни от Регионалните инспекции по околна среда и води;
- Данни от Басейнови дирекции;
- Данни от Регионалната здравна инспекция;
- Данни от Регионалния инспекторат на МОН;
- Данни от Регионалното управление по горите или Държавното горско стопанство;
- Данни от ВиК, Електроразпределителни дружества, Мобилни оператори и др.
- Секторни, местни, регионални, национални и оперативни стратегии и програми.

Мониторингът и оценката предполагат изследване на базисна изходна ситуация и проследяване с времето на промените, до които довеждат интервенциите в резултат от прилагането на СРТ. Това означава, че документът следва да съдържа индикатори и изходни данни за измерване на напредъка, чрез които се описва проблемът или ситуацията преди въвеждането на новата политика. Съответно изследва се новата ситуация на базата на сравнение с изходната.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

IX. КЛЮЧОВИ ИНДИКАТОРИ ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

Индикаторите представляват количествено измерване на постиженията от дадена интервенция. В етапа на изпълнение на конкретната политика за развитие на туризма, доброто количествено измерване служи като основа за осъществяване на ефективен мониторинг и оценка на постиженията и дава ясна представа на Общината какво трябва да се постигне. Следва да се има предвид, че при определени обстоятелства даден индикатор може да не е удачен избор за измерване на определена специфична цел, и трябва да се видоизмени.

В практиката се е наложило използването на следните видове индикатори за :

- > **Продукт (Out.put)** - произхождащи от директното изпълнение на проекти и мерки;
- > **Резултат (Result)** - отнасят се до последващи промени и ефекти, които се реализират от постигнатите продуктови индикатори;
- > **Въздействие (Impact)** - оценяват дългосрочното влияние на изпълняваната политика, определят се на планово или програмно ниво (а не за изпълнени мерки).

Подборът на конкретните индикатори за извършване на мониторинг за постигането на целите на политиката/програмата да бъде съобразен и с някои важни изисквания, известни като RACER (Relevant (**подходящи**) - съобразени с целите, които трябва да бъдат постигнати; Accepted (**приети**) - да се ползват с доверие от използващите ги заинтересовани страни; Credible (**правдоподобни**) - да бъдат ясни за широката публика, без да се налага да бъдат подробно обяснявани; Easy (лесни) - за наблюдение, опростени и не изискващи много големи разходи; Robust (устойчиви) - на манипулации, регистриращи както положителните, така и отрицателните ефекти на оценяваната мярка.

При разработването на индикаторите трябва:

- > Прецизно да се дефинират целите, чието постигане се оценява, а не с конкретните индикатори. Валидността и приложимостта на индикаторите зависят от тяхната обвързаност с резултата, който трябва да се постигне.
- > Резултатът да се измерва с балансиран набор от индикатори. Единичните индикатори рядко измерват задоволително оценявания резултат.
- > Да се използват възможно най-опростени индикатори, не изискващи големи разходи за тяхното следене. Винаги е по-изгодно да се използва информация от вече съществуващи източници, отколкото да се събират нови данни.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Изборът на индикатори трябва да бъде съобразен с целите на политиката/програмата/стратегията. Обикновено се разграничават три йерархично структурирани цели - общи, конкретни и оперативни. Индикаторите трябва да бъдат верифицирани спрямо целта, която се предполага, че обслужват, т.е. индикаторите трябва да позволяват да се измери до каква степен една политика е била правилно изпълнена и нейните цели са постигнати.

За да могат да послужат за мониторинг или оценка на въздействие на конкретна политика, индикаторите трябва да позволяват използване на достатъчно голяма база данни. Ето защо най-подходящо е да се използват показатели, включени в официалната статистическа информация, които се събират и изчисляват от НСИ, Евростат, Агенция по заетостта и други институции.

Могат да се формулират няколко **обобщени методически съвета** за разработването на индикатори за оценка на политиката за развитие на туризма:

1. Започва се с прецизно дефиниране на целите, чието постигане се оценява, а не с конкретните индикатори. Валидността и приложимостта на индикаторите зависят от тяхната обвързаност с резултата, който трябва да се постигне.
2. Измерва се резултата с балансиран набор от индикатори. Единичните индикатори рядко измерват задоволително оценявания резултат.
3. Трябва да се използват възможно най-опростени индикатори, не изискващи големи разходи за тяхното следене. Винаги е по-изгодно да се използва информация от вече съществуващи източници, отколкото да се събират нови данни.
4. Тестват се чувствителността на индикаторите спрямо промените, които трябва да бъдат извършени. Индикаторите трябва да могат да регистрират положителните и отрицателните резултати, настъпващи при реализацията на оценяваната програма/стратегия.
5. Препоръчително е да се избягва създаването на погрешни стимули. Индикаторите трябва да стимулират постигането на желаните цели и резултати.

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ИЗМЕРИТЕЛИТЕ /ИНДИКАТОРИТЕ/

Много е трудно да се дадат точни рецепти за начина, по който се разработват измерителите, тъй като това е един процес, който изисква творчески подход от работната група. Избраните измерители за всяка СРТ е необходимо да бъдат съобразени с особеностите на самата стратегия, за да подпомагат нейното изпълнение. В зависимост от поставените генерални и

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

специфични цели в стратегията работната група разработва набор от измерители за всяка специфична цел.

Община Каспичан има приет Общински план за развитие за периода 2014-2020 г., в който са заложили ключовите индикатори за мониторинг, наблюдавани и оценка изпълнението на плановия документ и някои от тях се отнасят директно за политиката за развитие на туризма.

Системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на Общинския план за развитие има за крайна цел да повиши ефективността и ефикасността на използваните материални, финансови и човешки ресурси за постигане на желаните резултати и въздействие.

Избраните индикатори са:

- ✓ **Конкретни** – ясни са за разбиране и лесни за събиране и обобщаване на информацията;
- ✓ **Измерими** - за тях съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им, налични са и в случай на нужда може да бъде агрегирана достатъчно информация и количествени данни;
- ✓ **Достъпни** - има информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност и качество и са достъпни на приемлива цена;
- ✓ **Адекватни** - обосновани и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие;
- ✓ **Обвързани са с времето** - на базата на периодична информация, позволяваща сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на наблюдение на напредъка и постигането на целите.

За целите на отчитане изпълнението на СРТ ще се използват следните видове индикатори:

- **Общи индикатори**
- **Специфични индикатори:**
 - индикатори за въздействие;
 - индикатори за резултат.

ОБЩИ ИНДИКАТОРИ

- **Заетост на населението на възраст 20-64 г. (%)** – Източник: Агенция по заетостта и НСИ
- **Нарастване на дела на висшистите на 30-34 г. (%)** – Източник: НСИ
- **Брой посещения на подпомаганите туристически атракции** - Източник: Община Каспичан
- **Брой новосъздадени работни места** - Източник: АЗ

Специфичните индикатори за въздействие и резултат са представени в таблицата по-долу.

МАТРИЦА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

Стратегическа цел (СЦ) Приоритет (П)	Индикатор	Мярка	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност
ИНДИКАТОРИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ						
СЦ-1	Намаляване равнището на безработица	(%)	АЗ	1 г.	20,6	17
СЦ-1	Коефициент на заетост	(%)	НСИ	1 г.	30	33
СЦ-1	Коефициент на икономическа активност	(%)	НСИ	1 г.	42	45
СЦ-2	Средна годишна работна заплата в общината	(лева)	НСИ	1 г.	7207	10250
ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТ						
П-1	Стопански единици (предприятия) в община Каспичан	Брой	НСИ	1 г.	187	215
П-1	Нетни приходи от продажби на предприятията	Хил.лв.	НСИ	1 г.	106791	239564
П-1	Произведена продукция в нефинансовите предприятия	Хил.лв.	НСИ	1 г.	101271	238486
П-1	Договори за реализиране на ПЧП в сектор туризъм	Брой	Община Каспичан	4 г.	0	3
П-1	Реализирани проекти за междуобщинско сътрудничество	Брой	Община Каспичан	4 г.	1	3
П-1	Леглова база в места за настаняване и/или средства за подслон	Брой	Община Каспичан	1 г.	141	215
П-1	Реализирани нощувки в местата за подслон и настаняване	Брой	Община Каспичан	1 г.	334	1250
П-1	Туристи, посетили община Каспичан	Брой	КИЦ	1 г.	152	545

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективно партньорство при разработване, изпълнение и мониторинг на общински политики в Каспичан“, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, Договор № 13-13-88 от 13.11.2013 г.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, актуализиране, съгласуване и изпълнение на политиката за развитие на туризма, определена със СРТ се осъществява от Кмета на община Каспичан и Общинския съвет в съответствие с техните компетенции.

В процеса на наблюдение на изпълнението на тази политика следва да се осигурява участието на граждани, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Предизвикателството, което е на дневен ред пред Общинската администрация и екипа за управление, е да бъдат осъществени необходимите стъпки за непрекъснатото информиране и въвличане на социално-икономическите партньори и заинтересованите страни в ефективното изпълнение, наблюдението и оценката на тази политика и плановия документ, който я определя.

Информираността на гражданите и обществената подкрепа са от особено значение за успешното реализиране на СРТ и за осигуряването на интегрирано устойчиво местно и екологично развитие. Местните органи на управление в община Каспичан трябва да се стремят да осигурят условия за:

- Периодични срещи между заинтересованите страни;
- Участие в съвместни проекти;
- Привличане на представители на заинтересованите страни в наблюдението на изпълнението на СРТ;
- Организиране на форуми и други събития в рамките на проекти за идентифициране на основните форми за взаимодействие, разпределяне на отговорностите и мобилизиране на местните ресурси;
- Включване на местната общност и поддържането на контакти с местните граждански групи и институции, с цел осигуряване на прозрачност в местната политика;
- Своевременна информиране на обществеността чрез сайта на общината в Интернет за предприетите действия от страна на администрацията по реализацията на СРТ.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективно партньорство при разработване, изпълнение и мониторинг на общински политики в Каспичан“, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, Договор № 13-13-88 от 13.11.2013 г.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

За подпомагане процеса на партньорското участие и за осигуряване на добър информационен поток могат да бъдат използвани следните инструменти:

- интерактивна електронна страница;
- съвещаване чрез електронни пощи;
- напечатани брошури, обобщаващи целта и приоритетите на СРТ, източници на информация и полезни контакти при прилагането на стратегията;
- провеждане на информационни срещи, за да се представи процесът на изпълнение на СРТ на партньорите и др.

В заключение можем да обобщим, че осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, изпълнение, мониторинг, оценка, актуализиране и съгласуване на политиката за развитие на туризма, в частност и на СРТ се осъществява от Кмета на община Каспичан и Общинския съвет в съответствие с техните компетенции. В процеса на наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие следва да се осигурява участието на граждани, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.